

Чуйко О.М.

кандидат психологічних наук, доцент;

Гутич О.Ю.

бакалавр психології,

*Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника*

АНАЛІЗ РІВНІВ СФОРМОВАНOSTІ ЖИТТЄВИХ ПЕРСПЕКТИВ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ В УМОВАХ СУСПІЛЬНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ

В сучасних умовах актуалізується питання дослідження сформованості життєвої перспективи молодого людини, бачення нею картини власного майбутнього життя, не дивлячись на нестабільність суспільства в теперішньому. Наявність життєвої перспективи є необхідною умовою цілісності життєвого шляху людини, адже вона спрямовує її життя, надає йому повноти й осмисленості, дозволяє в найскладніший кризовий період себе реалізовувати.

В сучасній психології життєву перспективу розуміють як спосіб загального бачення особистістю свого майбутнього, як образ бажаного майбутнього, способи та плани його наближення. Життєві перспективи включають систему цінностей, цілей, планів, реалізація яких дозволяє зробити її життя найбільш ефективним. Життєві перспективи варто вивчати у зв'язку із часовими перспективами, які дозволяють розкрити орієнтацію особистості на минуле, теперішнє чи майбутнє, а також емоційне ставлення до кожного окремого періоду життя людини. При вивченні психологічних особливостей життєвих перспектив студентів в умовах суспільної нестабільності ми опирались на дослідження життєвих цілей та планів опитуваних, рівня сформованості осмисленості життя, наповненості життя, рівня сформованості життєвих цілей, ставлення до сучасної суспільної нестабільності, а також часові перспективи.

Для проведення дослідження обрано такі методики: «Опитувальник часової перспективи Зімбардо» [1], тест «Смисложиттєві орієнтації» [2], «Лінія життя», міні-твір про відношення до суспільної нестабільності.

У дослідженні взяло участь 42 опитуваних – студенти четвертого курсу філософського факультету Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника.

Результати дослідження дозволили проаналізувати рівні усвідомленості життя та рівні сформованості їх складових серед опитуваних. Зокрема, високий рівень усвідомленості життя виявлено у 9,54% опитуваних, середній рівень усвідомленості життя – 66,66% опитуваних, низький рівень усвідомленості життя – 23,8%.

Досліджено показники осмисленості життя опитуваних згідно методики: цілі у житті, процес життя, результативність життя, «локус контролю – Я», «Локус контролю – життя».

Рівень сформованості цілей у житті відображає наявність або відсутність в житті випробуваного цілей у майбутньому, які надають життю осмисленість, спрямованість і тимчасову перспективу. Серед опитуваних домінує середній рівень сформованості цілей у житті. Низький рівень характерний 19% опитуваним, високий рівень – 14,3%.

«Результативність життя» або задоволеність самореалізацією відображають оцінку пройденого відрізка життя, відчуття того, наскільки продуктивно і осмислено було прожито його частину. Серед опитуваних домінує середній рівень результативності життя – 83%. Виявлено 17% опитуваних із низьким рівнем результативності життя. Високий рівень даного показника не представлений.

Показник «Процес життя» або інтерес та емоційна насиченість життя говорить про те, чи сприймає випробовуваний процес свого життя як цікавий, емоційно насичений і наповнений змістом. Досліджено домінування середнього рівня процесу життя – 54,8% опитуваних. Високий рівень процесу життя представлений у 28,6% студентів, низький рівень – у 17%.

«Локус контролю – Я» (Я – господар життя) відповідає уявленню людини про себе як про сильну особистість, яка має достатню свободу вибору, щоб побудувати своє життя у відповідності зі своїми цілями і завданнями і уявленнями про його сенс або характеризує невіру в свої сили контролювати події власного життя. Високий рівень «локусу контролю – Я» характерний 35,7% опитуваних, низький рівень – 9,5% опитуваних. Серед студентів переважає середній рівень даного показника осмисленості життя – 54,8%.

Показник «Локус контролю – життя» або керованість життям означає або переконання людини в тому, що їй дано контролювати своє життя, вільно приймати рішення і втілювати їх у життя або фаталізм, переконаність у тому, що життя людини непідвладне

свідомому контролю, що свобода ілюзорна, і безглуздо що-небудь планувати на майбутнє. 26% опитуваних вірять в те, що вони контролюють власне життя, вільно приймають рішення, тобто мають високий рівень «локусу контролю – життя». Середній рівень притаманний 62% опитуваним. 12% студентів переконані у тому, що не можна впливати на хід життя, відповідно, неефективними є плани на майбутнє.

Досліджено часові перспективи опитуваних. Виявлено, що серед опитуваних домінує часова перспектива позитивного минулого (38,1%). Часова перспектива майбутнього характерна для 21,4% опитуваних. Часова перспектива негативного минулого представлена в 7,1% опитуваних, а часова перспектива фаталістичного теперішнього наявна у 4,8% опитуваних. Проаналізовано співвідношення рівнів сформованості осмисленості життя типів часової перспективи (див. табл. 1).

Таблиця 1

Співвідношення рівнів сформованості осмисленості життя та типів часової перспективи опитуваних

Рівні сформованості осмисленості життя	Кількість, %	Часові перспективи (ЧП) в межах певного рівня сформованості осмисленості життя				
		ЧП негативного минулого, %	ЧП позитивного минулого, %	ЧП гедоністичного теперішнього, %	ЧП фаталістичного теперішнього, %	ЧП майбутнього, %
Високий	9,5			25	25	50
Середній	66,7		42,8	28,5	3,5	25
Низький	23,8	30	40	30		

Згідно таблиці 1, високому рівню осмисленості життя характерні домінування часової перспективи майбутнього та однакова представленість часових перспектив гедоністичного та фаталістичного теперішнього. Високому рівню сформованості осмисленості життя не властива орієнтація на минуле.

Досліджено, що серед опитуваних із середнім рівнем сформованості осмисленості життя домінує часова перспектива позитивного минулого, представлені у меншій мірі часові перспективи гедоністичного теперішнього та майбутнього.

Виявлено незначний відсоток опитуваних із часовою перспективою фаталістичного теперішнього.

Серед опитуваних низького рівня сформованості осмисленості життя представлені майже в однаковій мірі часові перспективи позитивного минулого, негативного минулого та гедоністичного теперішнього. Не виявлено представленості часових перспектив фаталістичного теперішнього та майбутнього.

Виявлено, що у ставленні до майбутнього в респондентів поряд із невизначеністю та відчаєм знаходиться і надія на краще, віра та сподівання у позитиві зміни. В окресленні планів на майбутнє в опитуваних відзначається закінчення університету, працевлаштування, матеріальна забезпечення, сім'я, купівля нерухомості. У більшості відзначається негативне ставлення до існуючих подій у суспільстві: відчуття обманутості, несприятливе економічне становище, співпереживання, тривога, нейтральність, іноді – байдужість.

Отже, на основі результатів емпіричного дослідження висновки:

- серед опитуваних домінує середній рівень сформованості життєвих перспектив, виявлено опитуваних з низьким рівнем, незначну кількість опитуваних із високим рівнем;

- високий рівень сформованості життєвих перспектив співвідноситься із часовою перспективою майбутнього, відсутністю орієнтації на минуле, позитивним ставленням до майбутнього, не зважаючи на негативну оцінку сучасної ситуації суспільної нестабільності; середній рівень сформованості життєвих перспектив співвідноситься із часовими перспективами позитивного минулого та гедоністичного теперішнього, відсутністю орієнтації на негативне минуле, негативним ставленням до нестабільності суспільства в теперішньому та оптимістичним ставленням до майбутнього; низький рівень сформованості життєвих перспектив пов'язаний із домінуванням орієнтації на минуле, відсутністю часової перспективи майбутнього, негативним чи байдужим ставленням до сучасної суспільної нестабільності та домінуванням відчуття розгубленості й невизначеності щодо майбутнього;

- усі рівні сформованості життєвих перспектив не відображають чітких професійних планів, означення сфери професійної діяльності чи відповідності професійної самореалізації у обраній професії.

Список використаних джерел:

1. Зимбардо Ф. Дж. Опросник временной перспективы Зимбардо / Ф. Дж. Зимбардо // Википедия – свободная энциклопедия [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.studfiles.ru/preview/3302778/>.
2. Леонтьев Д. А. Тест «Смыслжизненные ориентации» / Д. А. Леонтьев // [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://psycabi.net/testy/256-test-smyslozhiznennye-orientatsii-metodika-szhod-a-leontev>